

Quina ha sigut la inserció laboral dels titulats universitaris d'Andorra ?

Promocions que han finalitzat els estudis els anys 2000, 2001, 2002

En la societat actual, el coneixement és un factor bàsic per al desenvolupament econòmic, fins al punt que se la defineix com la societat del coneixement. En aquest context, el sistema educatiu en general, i sobretot les universitats, com a institucions d'ensenyament superior i recerca, hi tenen un paper decisiu (formació del capital humà).

Després de la Segona Guerra Mundial, paral·lelament a l'expansió dels sistemes de benestar i la consolidació democràtica, va anar augmentant la demanda d'ensenyament superior.¹ Un dels factors que més ha determinat aquest creixement ha estat l'expansió de l'ensenyament secundari (en els països desenvolupats, l'educació secundària és pràcticament universal), juntament amb l'increment de les feines que requereixen un alt nivell de coneixements especialitzats. En molts països, l'educació secundària està adreçada únicament a preparar els estudiants per accedir a l'educació superior, de manera que una gran part dels que els acaben opten per cursar estudis superiors, ja que no tenen una preparació específica per entrar en el món laboral.²

Segons un estudi realitzat a Europa sobre la transició del sistema educatiu al mercat de treball,³ en els països amb un sistema consolidat i extensiu de formació professional

¹ A Europa, entre els anys seixanta i vuitanta, es passa d'un 5% a un 20% o un 30% de joves matriculats a l'ensenyament superior; l'any 1995, la proporció total en els països desenvolupats gairebé arribava al 60% i, a Amèrica del Nord, al 84%. En els països en via de desenvolupament, la ràtio de matriculacions va passar entre el 1960 i el 1995 de l'1,8% al 8,9%. *L'educació superior en el segle XXI. Conferència Mundial sobre l'Educació Superior*. UNESCO, París, octubre de 1998.

² Segons la Llei d'ordenament del sistema educatiu andorrà, de 9 de juny de 1994, la finalitat dels estudis secundaris superiors (batxillerat) és «proporcionar la formació adequada que permeti l'assoliment d'una maduresa intel·lectual i cívica per part de l'alumne i el possibiliti per seguir els estudis de nivell superior», mentre que la formació professional «té com a finalitat bàsica la capacitació dels alumnes per a l'activitat en un determinat camp professional, i possibilita així llur incorporació a la vida activa».

³ ESRI (2001). *A Comparative Analysis of Transitions from Education to Work in Europe* (CATEWE).

Ciutadans 5

molt vinculat a l'àrea laboral, els joves tendeixen a fer una transició al mercat de treball més suau i amb poques dificultats que en el cas dels països amb una formació personal menys evolucionada.

A partir de la dècada dels seixanta, en un context de regulació pública del mercat laboral i un sistema d'organització del treball fordista, es parla de qualificació de la mà d'obra i els títols adquireixen importància com a senyal dels coneixements i les actituds que es demanen als treballadors per ocupar llocs de treball més qualificats. A mesura que canvia el marc econòmic i polític (desregulació econòmica, globalització, expansió de les noves tecnologies, canvis en el model d'organització del treball, etc.) i augmenta el nivell de formació de la població, la titulació universitària ja no garanteix l'accés directe al món laboral. El títol té un valor de «filtre», es converteix en un classificador general, un requisit necessari però no suficient per accedir al mercat de treball on, a banda de la formació reglada, es valoren altres senyals de les capacitats productives de les persones: les competències laborals (coneixements, habilitats i actituds que es requereixen als treballadors per desenvolupar la seva feina).⁴

Tot i que cada cop hi ha més població que accedeix a un títol universitari, la formació superior encara manté un avantatge competitiu respecte dels nivells més baixos. Els informes de l'OCDE⁵ reflecteixen que la població amb més nivell d'estudis té una taxa d'activitat i d'ocupació superior a la resta de la població i unes taxes inferiors d'atur, alhora que els ingressos també augmenten amb un nivell més alt de formació. Es constata que la formació universitària millora les expectatives d'inserció laboral, ja que els titulats universitaris troben feina en un termini de temps més curt, tenen una proporció més gran de contractes de durada indeterminada i un nivell superior d'ingressos (en la majoria dels països de l'OCDE, les persones amb un títol universitari tenen uns ingressos almenys un 50% superiors que les persones amb un nivell d'estudis secundaris bàsics).

⁴ SALA, G.; PLANAS, J.; MASJUAN, J. M; ENCISO, P. (2007). «El fenomen de la transició laboral». *Educació superior i treball a Catalunya: anàlisi dels factors d'inserció laboral*. Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.

⁵ OECD. *Education at a Glance 2007*. <http://www.oecd.org/dataoecd/4/55/39313286.pdf>.

Tot plegat planteja reptes per al sistema educatiu i la seva relació (adequació) amb el sistema productiu, ja que es poden produir desajustos entre les titulacions i les ocupacions disponibles, tant quantitativament (per un excés o una escassetat d'algunes titulacions) com qualitativament (en el cas que les especialitats formatives no es corresponguin amb les necessitats del teixit productiu o que les persones ocupin llocs de treball que no s'adeqüen a la seva formació). En aquest sentit, es parla de *sobreeducació* o *subocupació* quan els nivells de qualificació de la població són superiors als que necessita el mercat de treball. Aquesta idea, però, ha rebut crítiques perquè presenta una correspondència massa rígida entre els nivells de formació i les categories laborals i no té en compte les transformacions del mercat laboral, on els titulats universitaris poden ocupar llocs nous i desenvolupar funcions emergents dins les empreses, o bé desenvolupar activitats que en èpoques passades no exigien la possessió d'una qualificació superior.

Aquests elements, entre altres, plantegen la necessitat d'introduir canvis en el sistema universitari per tal de millorar l'adequació entre l'oferta de formació i les demandes del mercat de treball. Com a pas previ, és necessari conèixer millor els estudis cursats i les trajectòries professionals dels graduats universitaris. Amb aquesta finalitat s'estan realitzant enquestes per obtenir dades sobre la inserció laboral dels titulats universitaris al cap d'uns anys d'haver acabat els estudis, i sobre el grau de satisfacció i d'adequació entre les expectatives laborals i la feina desenvolupada. A escala europea destaca el projecte d'investigació REFLEX,⁶ una iniciativa que forma part del 6è Programa Marc de la Unió Europea, que fins ara ofereix dades comparatives de tretze països europeus que han participat en l'enquesta a universitaris europeus graduats el curs 1999/2000, cinc anys després d'haver acabat els estudis. A Catalunya,⁷ per encàrrec dels consells socials de les universitats, també es fan periòdicament enquestes d'inserció laboral als

⁶ Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (2007). *Informe ejecutivo. El profesional flexible en la sociedad del conocimiento*. http://www.aneca.es/estudios/estu_informes.asp

⁷ Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (2003): *Educació superior i treball a Catalunya. Estudi de la inserció laboral dels graduats de les universitats públiques catalanes*. AQU Catalunya, Barcelona. http://www.aqucatalunya.org/doc/doc_35744743_1.pdf

Ciutadans 5

graduats de les universitats catalanes, aproximadament al cap de tres anys d'haver acabat els estudis.

Prenent aquests estudis com a referència, a Andorra també s'ha elaborat una enquesta adreçada als graduats universitaris o d'estudis superiors al cap d'uns anys d'obtenir la titulació, de la qual tot seguit es presenten, resumits, els principals resultats.

A partir de les estadístiques universitàries d'Andorra es va obtenir una mostra de 272 titulats que havien acabat els estudis entre els anys 2000 i 2002 (la mostra representa un 64% del total de graduats durant aquells anys). El treball de camp (enquesta telefònica) es va fer entre els mesos de juliol, agost i setembre de 2007. L'error mostral és del 3,6% per al conjunt de la mostra, amb un nivell de confiança del 95,5% i en el supòsit d'una mostra aleatòria simple.

A l'hora d'analitzar la inserció laboral i les condicions de treball dels graduats universitaris s'ha utilitzat com a unitat d'anàlisi l'àrea d'estudi (Ciències de la Salut, Ciències de l'Educació, Ciències Experimentals, Ciències Humanes i Socials, Ciències Jurídiques i Econòmiques, Àrea Tècnica i Activitats Turístiques), partint de la hipòtesi que la inserció dels graduats i la qualitat de l'ocupació pot variar segons l'àrea de formació. D'altra banda, també s'ha volgut analitzar la inserció laboral dels graduats universitaris des de la perspectiva de gènere, per comprovar si persisteixen desigualtats en l'ocupació d'homes i dones amb formació universitària.

Entre els titulats que van acabar els estudis universitaris o superiors durant els anys analitzats, gairebé un 26% havien fet estudis de l'àrea de Ciències Jurídiques i Econòmiques (destacant les titulacions de Dret, Administració i Direcció d'Empreses, Ciències Empresarials i Economia) i un 19%, estudis de l'àmbit de les Ciències Humanes i Socials (sobretot Psicologia, Treball Social, Periodisme i Comunicació Audiovisual, Filologia i Geografia i Història). Un 15% van graduar-se en estudis de l'àrea de Ciències de la Salut (especialment Infermeria, Medicina i Odontologia), un

Ciutadans 5

13% corresponen a estudis de l'Àrea Tècnica (Enginyeries Tècniques o Superiors, Disseny i Arquitectura) i un 11% a Ciències de l'Educació (Magisteri, Pedagogia). Prop d'un 9% són titulacions de l'àmbit de les Ciències Experimentals (Biologia, Ciències Ambientals, Matemàtiques) i un 7% de l'àrea d'Activitats Turístiques (Turisme, Direcció Hotelera).

Àrees d'estudi per gènere dels graduats

	Home	Dona	Total
Ciències de la Salut	8 7,6%	33 19,8%	41 15,1%
Ciències de l'Educació	7 6,7%	23 13,8%	30 11,0%
Ciències Experimentals	11 10,5%	12 7,2%	23 8,5%
Ciències Humanes i Socials	15 14,3%	37 22,2%	52 19,1%
Ciències Jurídiques i Econòmiques	32 30,5%	38 22,8%	70 25,7%
Àrea Tècnica	25 23,8%	11 6,6%	36 13,2%
Activitats Turístiques	7 6,7%	13 7,8%	20 7,4%
Total	105 100,0%	167 100,0%	272 100,0%

En el conjunt de graduats destaca una presència més gran de dones (61%) i s'observa una distribució desigual en les diferents àrees d'estudi en funció del gènere: hi ha més proporció de dones graduades en Ciències Humanes i Socials, Ciències de la Salut i

Ciutadans 5

Ciències de l'Educació, mentre que els homes van graduar-se en una proporció més elevada en l'Àrea Tècnica, en Ciències Experimentals i en Ciències Jurídiques i Econòmiques (si bé dins d'aquesta àrea destaca que hi ha més dones titulades en Dret). En el conjunt dels països de l'OCDE també hi ha més dones entre els graduats universitaris (57%) i s'observen diferències significatives en els camps d'estudi (de mitjana, més de dos terços dels graduats universitaris en humanitats, educació, salut i benestar són dones, mentre que menys d'un terç dels graduats en ciències són dones).⁸

Sociològicament, encara avui hi ha una diferent vocació segons el gènere: les noies es decanten per professions de l'àmbit educatiu, sanitari o social (mestres d'educació infantil, psicòlogues, metgesses, infermeres, treballadores socials) relacionades amb la cura de les persones –que representen una continuïtat del rol femení tradicional–, mentre que els nois s'orienten més cap a professions més tècniques (enginyers, arquitectes...).

En tots els casos, la satisfacció pels itineraris triats és molt bona (el 92% dels graduats afirmen que els estudis que van cursar són els que volien fer). En totes les àrees, la majoria de persones van fer els estudis que volien, destacant el 100% dels graduats en Ciències de l'Educació, mentre que els graduats en Activitats Turístiques són els que ho diuen en una proporció menor (75%).

El principal motiu d'elecció d'una carrera són les preferències personals (un 86% dels graduats manifesta que van triar els estudis per interès, perquè els hi agradaven), mentre que, a molta distància, la segona raó seria per les oportunitats laborals (17%). En altres països on els mercats laborals estan saturats de titulats i on hi ha una manifesta rivalitat per aconseguir una situació laboral bona i estable, les raons principals que motiven els estudiants a triar uns estudis estan més influïdes per criteris funcionals, com el d'assegurar-se un futur laboral, o per les diferències de les remuneracions de les

⁸ OECD. *Higher Education: Quality, Equity and Efficiency*. Meeting of OECD Education Ministres, 27-28 de juny de 2006, Atenes.

Ciutadans 5

diferents activitats i sectors. Altres factors que també determinen aquesta elecció són les polítiques i pràctiques d'admissió de les institucions educatives. En canvi, entre els universitaris d'Andorra sembla que els gustos personals i la vocació són els motius més determinants.

Aquesta satisfacció per la selecció dels estudis també es reflecteix en l'elevat percentatge de graduats (78%) que manifesten que tornarien a fer els mateixos estudis, tot i que un 20% diuen que farien uns altres estudis si poguessin triar ara. Segons l'àrea d'estudi, destaca que els que més optarien per fer uns altres estudis són els graduats en Activitats Turístiques (40%) i en l'Àrea Tècnica (33%). A Catalunya, el 71% dels graduats universitaris de la promoció 2001 també manifesten que repetirien els estudis si haguessin de tornar a triar una carrera universitària, mentre que a escala europea (promoció del 2000), els graduats espanyols són els menys satisfets amb els estudis realitzats, tan sols el 50% declaren que tornarien a triar els mateixos estudis.

Segons els graduats universitaris, la formació rebuda és eminentment teòrica i hi hauria un dèficit en la part pràctica (un 89% valora la formació teòrica rebuda com a adequada, davant un 59% que considera adequada la formació pràctica). En aquest sentit s'intueix una queixa per donar més èmfasi a la part pràctica, per tal de fer una progressió gradual de l'estudiant cap al mercat laboral. Sobretot són els graduats en Ciències Jurídiques i Econòmiques els més insatisfets amb la formació pràctica que han rebut (només un 37% la considera adequada davant el 61% que la considera insuficient), seguits dels graduats en Ciències Humanes i Socials i els de l'Àrea Tècnica (un 52% i un 58%, respectivament, pensen que és adequada). En contrapartida, els estudiants que han optat per Ciències de la Salut (81%), Ciències de l'Educació (80%) i Activitats Turístiques (70%) són els que més consideren que la part pràctica està més ben desenvolupada.

En algunes carreres també es considera insuficient la preparació en competències instrumentals (idiomes, informàtica, etc.), fet que pot representar un handicap a l'hora d'accedir a una feina. En conjunt, un 49% dels titulats considera que aquesta formació

Ciutadans 5

és adequada i un 49% que és insuficient; els que més la consideren adequada són els graduats en Ciències Econòmiques i Jurídiques (63%), els graduats en Activitats Turístiques (60%) i els titulats en Ciències Experimentals (52%), mentre que a la resta d'àrees la consideren majoritàriament insuficient. Per tant, queda clar que és un tema important que cal resoldre dins de les universitats.

Malgrat aquesta mancança de formació pràctica i de competències instrumentals en algunes carreres, la majoria dels titulats consideren que la formació rebuda s'ajusta a les demandes del mercat laboral: un 67% creu que el tipus de formació que ha rebut és bastant o molt adequada, davant el 30% que pensa que és poc o gens adequada. Els graduats en Ciències de la Salut (88%) i els graduats en Ciències Jurídiques i Econòmiques (77%) són els que més diuen que la formació rebuda s'adequa a les demandes del mercat laboral, mentre que els titulats en Ciències Humanes i Socials són els que menys ho consideren (només un 48% diu que s'hi ajusta molt o bastant, pel 50% que creu que s'hi adequa poc o gens).

A l'hora de la intermediació entre la demanda i l'oferta de treball, el capital social (relacions i xarxes socials) té un paper molt important, ja que, com indiquen les dades, és el principal mecanisme utilitzat per accedir a un lloc de treball, per davant d'altres mecanismes com les oposicions, els anuncis o altres serveis per buscar feina (un 24% dels graduats d'Andorra va trobar la feina a través de familiars, amics o persones conegudes, com també ho afirmen un 35% dels graduats de Catalunya i un 22% dels europeus).

També destaca que hi ha un percentatge important d'estudiants que afirmen haver compaginat alguna vegada estudis i feina (un 68% dels graduats d'Andorra). No tenim dades aprofundides sobre si les feines estaven poc o molt relacionades amb els estudis, però es constata que és un perfil de jove cada vegada més habitual en el context educatiu d'ensenyament superior. A escala europea, sobretot pel que fa als països del

Ciutadans 5

nord d'Europa, Alemanya, Regne Unit, Dinamarca i Àustria, són molts els estudiants que combinen educació i feina. I no tan sols és el perfil d'estudiant que té una feina o que té un contracte d'aprenentatge a més de les hores lectives, sinó que també creix cada vegada més el perfil de persones que ja estan plenament incorporades al mercat de treball i que decideixen iniciar una carrera universitària o acabar uns estudis superiors que havien iniciat en èpoques passades. Si bé les persones enquestades responen al perfil de persones joves que estudien i que tenen els seus primers contactes amb el món laboral, no està de més fer al·lusió a aquest nou perfil de treballador que estudia i que està agafant embranzida amb els nous sistemes d'aprenentatges virtuals.

El temps per trobar una feina relacionada amb els estudis després d'haver-se titulat és molt curt per a la meitat dels enquestats (un 49% ja treballava o va trigar menys d'un mes a començar a treballar després d'acabar els estudis), un 31% va trigar entre un i tres mesos a trobar feina i un 16% la va trobar abans d'un any. De mitjana, els titulats enquestats van trigar tres mesos a trobar la primera feina relacionada amb els seus estudis, un temps inferior a la mitjana dels graduats d'Europa de la promoció del 2000, que va ser de sis mesos.

Tot i que una part dels titulats han treballat en algun moment fora d'Andorra (47%), la majoria dels enquestats s'han ocupat actualment en el mercat andorrà (83%).

La majoria de graduats (87%) treballen com a assalariats, la meitat dels quals en el sector privat (43%) i l'altra meitat en el sector públic (44%). La proporció d'assalariats del sector públic és més alta entre els titulats en Ciències de l'Educació (76%), Ciències Humanes i Socials (64%), Ciències de la Salut (51%) i Ciències Experimentals (50%), mentre que els que hi treballen en menor proporció són els graduats de l'Àrea Tècnica (17%).

Els sectors d'activitat en què treballen els graduats universitaris està molt relacionat amb l'àrea dels estudis cursats. Així, els titulats en Ciències de la Salut treballen majoritàriament en el sector sanitari (83%) i els titulats en Ciències de l'Educació ho fan

Ciutadans 5

principalment en ensenyament (79%). Els titulats en Ciències Experimentals estan ocupats sobretot a l'Administració pública/parapúbliques (23%) i l'ensenyament (23%), els titulats en Ciències Humanes i Socials treballen en l'ensenyament (35%) i en l'Administració pública/parapúbliques (23%) i els titulats en ciències Jurídiques i Econòmiques són els que més treballen en el sector financer o d'assegurances (44%). Per la seva banda, els graduats de l'Àrea Tècnica són els que treballen en una proporció més gran en el sector de la construcció i la indústria (37%), tot i que també destaquen en el sector de l'Administració pública/parapúbliques (20%), i els graduats en Activitats Turístiques treballen sobretot en els sectors de comerç, hoteleria i restauració (45%) i en l'Administració pública/parapúbliques (20%). Aquestes dades reflecteixen en part l'ajustament entre els estudis cursats i l'ocupació actual, ja que en bastants casos l'àmbit d'estudi es correspon amb el sector professional de l'activitat.

També destaca que els titulats enquestats tenen un alt grau de satisfacció en relació amb les feines que desenvolupen actualment. La majoria declara que fan activitats relacionades tant amb el nivell com amb l'àrea de formació (un 80% considera que la seva feina està molt o bastant relacionada amb els estudis cursats), la qual cosa permet parlar d'èxit laboral. Efectivament, les dades mostren un alt grau d'acompliment de les expectatives dels estudiants (un 82% es declara molt o bastant satisfet en relació amb les expectatives laborals) i ens dóna també la idea que el mercat laboral andorrà és capaç d'absorbir amb èxit els titulats universitaris (un 85% afirma que li va costar poc o gens trobar feina).

En altres països on comença a haver-hi problemes per ocupar tots els titulats, molts, en no trobar una feina adequada al seu perfil, s'han de conformar amb desenvolupar funcions per sota de la seva qualificació. Són feines que abans desenvolupaven persones sense titulació (és a dir, hi ha hagut un desplaçament de persones sense titulació a altres càrrecs menys qualificats) i que ara les exerceixen persones titulades, malgrat que tenen un nivell de qualificació superior al requerit (*sobrequalificació*).

Ciutadans 5

En el cas d'Andorra, la situació és diferent. De les dades no es desprèn que els titulats estiguin ocupant càrrecs per sota del seu nivell acadèmic, sinó que els resultats apunten cap a un alt grau d'ajustament entre la formació i la feina desenvolupada. Aproximadament el 79% dels enquestats consideren que la seva feina es correspon amb el seu nivell de formació o qualificació, mentre que un 20% es considera *sobrequalificat* (que la seva feina està per sota de la seva qualificació) i menys d'un 2% pensa que la seva feina està per sobre de la seva qualificació. S'observa que hi ha més dones que consideren que la seva feina està per sota de la seva qualificació (el 23% de les dones i el 16% dels homes).

Les dificultats a què s'enfronten els graduats en relació amb la inserció laboral són en general més importants als països del voltant que a Andorra. Si bé amb el temps la majoria de joves acaben assolint la situació ideal dins el mercat de treball, l'accés és més complicat, ja que moltes vegades han d'anar superant fases, passant per contractes temporals que acaben essent indefinits, per ocupacions de baix estatus abans d'arribar a les d'estatus superior, etc. Tot i que el procés de transició varia entre homes i dones, segons l'origen social i el nivell i el tipus de formació inicial, en termes generals ha augmentat el nombre de contractes temporals i de contractes a temps parcial.

A Andorra, pel que fa a la promoció d'estudiants que estem tractant, la transició al mercat laboral sembla molt més suau, i amb menys temps assoleixen un bon grau d'ajustament entre la formació i la feina. Al cap d'uns cinc anys d'haver-se titulat, una persona s'ha posicionat dins el mercat laboral andorrà molt més de pressa i amb menys dificultats que en un mercat espanyol o francès. La majoria tenen contractes indefinits en el moment de l'enquesta (entre cinc i set anys després d'haver acabat els estudis) i una situació laboral estable. Si bé les condicions i l'agilitat d'incorporació varien en funció de les carreres escollides, en conjunt els resultats indiquen que són satisfactòries.

Probablement, un dels condicionants que fan que la transició al mercat laboral andorrà sigui més fàcil per als graduats és la menor quantitat de massa crítica de població recent titulada i una oferta d'ocupació que s'ajusta a la demanda.

Ciutadans 5

En general, tots els resultats apunten a un grau molt alt de satisfacció, tant pel que fa a l'elecció dels itineraris formatius triats com a l'acompliment de les expectatives laborals. Pel que fa a aspectes relacionats amb la feina actual, com la seguretat i l'estabilitat, el contingut de la feina i la satisfacció amb la feina en general, surten molt ben valorats (al voltant del 80% estan molt o bastant satisfets). La majoria dels graduats també es mostren molt o bastant satisfets amb la utilitat de la formació per a la feina (63%) i amb les perspectives de millora i promoció que els ofereix la feina (52%), però no estan tan satisfets amb el nivell salarial (un 45% es declara molt o bastant satisfet, un 35% pensa que és regular i un 19% n'està poc o gens satisfet).

Així doncs, a partir de les dades obtingudes es pot concloure que els titulats universitaris fan una bona transició cap a l'esfera professional. En el cas d'Andorra no es pot parlar de desajustos i desequilibris entre la demanda i l'oferta de titulats perquè, si bé hi pot haver algun cas, els resultats no apunten que sigui una tendència generalitzada entre els graduats universitaris. En tot cas caldrà seguir aquesta qüestió a través d'altres promocions de titulats i veure com es produeix la seva transició al món laboral.

Tot i que en alguns països es parla d'excedents de titulats universitaris, fins ara a Andorra els graduats no s'enfronten a aquesta problemàtica com els seus homòlegs dels països veïns, i l'educació superior encara és un bon mecanisme per accedir amb més èxit al mercat laboral. És possible que en el futur la titulació superior no comporti l'accés a posicions professionals i socials afavorides. Si això passa, caldrà veure quins efectes socials tindrà, si comportarà una reducció del valor simbòlic de la titulació universitària o canvis en l'estructura educativa i en la seva relació amb el sistema productiu.

BIBLIOGRAFIA

AGENCIA NACIONAL DE EVALUACIÓN DE LA CALIDAD Y ACREDITACIÓN (2007). *Informe ejecutivo. El profesional flexible en la sociedad del conocimiento.*

http://www.aneca.es/estudios/estu_informes.asp

AGÈNCIA PER A LA QUALITAT DEL SISTEMA UNIVERSITARI DE CATALUNYA (2003). *Educació superior i treball a Catalunya. Estudi de la inserció laboral dels graduats de les universitats públiques catalanes.* Barcelona: AQU Catalunya.

http://www.aqucatalunya.org/doc/doc_35744743_1.pdf

ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH INSTITUTE (2001). *A Comparative Analysis of Transitions from Education to Work in Europe* (CATEWE). Dublín.

OECD. *Education at a Glance 2007.*

<http://www.oecd.org/dataoecd/4/55/39313286.pdf>

OECD. «Higher Education: Quality, Equity and Efficiency». *Meeting of OECD Education Ministres.* Atenes, 27 i 28 de juny de 2006.

SALA, G.; PLANAS, J.; MASJUAN, J.M; ENCISO, P. (2007): «El fenomen de la transició laboral». *Educació superior i treball a Catalunya: anàlisi dels factors d'inserció laboral.* Barcelona: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya.

UNESCO. «L'educació superior en el segle XXI». *Conferència Mundial sobre l'Educació Superior.* París, octubre de 1998.

Autores:

Pepita Batalla Salvadó- Llicenciada en Sociologia

Mercè Casals Solé – Llicenciada en Sociologia